CHSHRDD

مرکز مطالعات عالی حقوق‌بشر
وتوسعه دموکراتیک

تئوری‌های اختلافات و منازعه مسلحانه داخلی

APGC.E 6001

زمـــان

روزهای دو شنبه ساعت ۱۱:۳۰صبح به وقت شرق کانادا و امریکا
ساعت ۵:۳۰ به وقت هلند
ساعت ۸ شب به وقت تهران و ۹:۰۰ شب به وقت کابل

دکتر محمود مسائلی

استاد پیشین نظریه سیاسی بین المللی دانشگاه اتاوا و استاد مطالعات حقوق بشر ایران اکادمیا

دوره زمستانی شروع از ۱۷ ماه ژانویه تا ۴ ماه آوریل ۲۰۲۲

دستیار آموزشی حسین بینش

سطح و کیفیت درس

این درس برای دوره فوق لیسانس (کارشناسی ارشد) و یا سطوح بالاتر مقطع کارشناسی تهیه شده است. بنابراین منابع، مباحث و تکالیف مربوطه می‌بایست با دقت نظر بالایی مطالعه و با جدیت و در پیوند با یکدیگر قرار گیرند. البته سعی خواهد شد تا موضوعات با زبانی ساده‌تر ارایه شود. ولی همکاری متقابل و سخت‌کوشی ضرورت دست‌یابی به اهداف درس می‌باشد.

از آنجاییکه این موضوع برای اولین بار به زبان فارسی ارائه می‌شود، و نیز به دلیل اهمیت آن برای کشورهای در حال توسعه (بویژه افغانستان)، ما انتظار داریم کسانی در این درس ثبت نام نمایند که بطور جدی مباحث را دنبال کرده و در آنها مشارکت نمایند.

منابع آموزشی

طرح درس و کلیه اجزای آن شامل برنامه درسی، اسلایدها ، تاریخ‌های مهم، و اطلاعات دقیق در مورد تکالیف نیز یادداشت‌ها در اختیار دانشجویان قرار می‌گیرد.

توضیح درس

هدف این دوره بررسی میان رشته‌ای طیف گسترده‌ای از نظریه‌هاست که به بررسی ماهیت، علل و چگونگی درگیری‌های داخلی و منازعات مسلحانه، و پاسخ‌های متناسب به آنها می پردازد. همچنین نظریه‌های مختلف برای درک لایه‌های متداخل و زمینه‌های مشترک آنها برای دستیابی به فهم روشنی از درگیری‌ها و موضوعات مرتبط را به شیوه‌ای مقایسه‌ای مورد تحلیل قرار می‌دهد. از مهمترین ویژگی‌های این درس، این است که می‌کوشد توضیح دهد چگونه آن تئوری‌ها می‌توانند تصمیم‌گیرندگان را یاری نمایند تا به نتایج سودمندی در خصوص درگیری‌های میان گروهی در سطوح مختلف دست یابند. برای دستیابی به این اهداف، مجموعه‌ای از راهکارها و ابزارها را در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد تا آنها بتوانند هم منازعات داخلی و هم درگیری‌های بین دولتی را به درستی و با صراحت تجزیه و تحلیل نمایند. این موضوع، هم از نقطه نظر تئوریک و هم از زاویه دید تجربی درک درستی از تعارضات و راه حل‌های موثر برای آنها را در بر می‌گیرد. در تمامی مباحث، نمونه‌های واقعی منازعات توضیح داده می‌شوند تا دلایل وقوع آنها، الگوهای واقعی‌سازی، و امکان پاسخگویی موثر به تعارضات را بهتر نشان دهد. نسل کشی در روآندا، درگیری‌های نژادی در آفریقای جنوبی و خشونت جنسی در جمهوری دموکراتیک کنگو از نمونه‌های اصلی مورد بررسی خواهند بود. از دانشجویان درخواست می‌شود نمونه افغانستان را نیز به عنوان مدلی که منطقه با آن درگیر است، مورد تحلیل تئوریک قرارداده و راه حل‌های متناسب با آنرا نیز به مبحث و گفتگوها بفزایند.

برای دستیابی به این اهداف، درس به دو قسمت تقسیم می شود. بخش اول به بررسی نظری علل و اشکال مختلف منازعات می پردازد. این بخش شامل عناصر توضیح دهنده منازعات، موضوعات هویتی، روابط اجتماعی، ساختارها، عوامل اجتماعی، و عوامل فرهنگی می‌باشد که بر شکل‌گیری درگیری‌ها دخالت دارند.
بخش دوم ، برخی از جنبه‌های اخلاقی و هنجاری درگیری‌ها را با توجه به وقوع فجایعی مانند نسل‌کشی، تروریسم، تبعیض نژادی درگیری‌های قومی ، تجاوز و خشونت جنسی علیه زنان را مورد بررسی قرار می دهد.

اهداف عمومی درس

با گذراندن موفقیت‌آمیز این درس، دانشجویان باید قادر باشند:

- درک روشن و دقیق از مفاهیم، نظریه‌ها، و دیدگاه‌های اصلی مربوط به منازعات داشته باشند.
- تحلیلی گفتمانی در تجزیه و تحلیل منازعات‌ها ارایه دهند.
- رابطه علی میان شرایط اجتماعی و درگیری‌ها را شناسایی و تفسیر نمایند.

- ادراکی صحیح از علل ساختاری، اجتماعی، و فرهنگی تعارضات در اختیار دیگران قرار دهند.
- درک درست و انتقادی از درگیری‌ها در مناطق مختلف داشته باشند.
- پیوند میان علل ساختاری تعارضات با ابعاد فرهنگی و هویتی را توضیح دهند.
- بتوانند دلایل بسیج گسترده گروه‌های متخاصم در درگیری‌ها تحلیل نمایند.
- مهارت‌های عمیق در تفکر انتقادی، تحقیق، و نوشتن به دست آورند.

شیوه تدریس

شامل سخنرانی‌هایی به شکل ویدیو می‌باشد که در روزهای دوشنبه هر هفته بر تارنمای رسمی مرکز مطالعات عالی حقوق بشر و توسعه دمکراتیک و نیز گروپ تلگرامی مخصوص این دوره، قرار می‌گیرند. پاورپوینت اسلایدها هم بر روی سیستم آموزشی قرار دارند. جلسه‌های عمومی دو هفتگی نیز در همان روزهای دوشنبه در راس ساعت ۱۱:۳۰صبح به وقت شرق کانادا و امریکا در یک پلتفرم که بعدا انتخاب خواهد شد، برگزار می شود.

منابع درسی

نظر به عدم وجود منابع درسی به زبان فارسی، منبع انگلیسی درس به شرح زیر معرفی می شود.

Jolle Demmers, *Theories of Violent Conflict: An Introduction* (New York and London: Routledge, 2012).

من سعی می کنم با تماس با نویسنده درخواست کنم نسخه الکترونیکی کتاب را رایگان در اختیار این هدف انسان دوستانه قرار دهند. به هرحال و درصورت عدم دسترسی دانشجویان به کتاب، یادداشتهای مربوط به درس در اختیار شما قرار می گیرد.منابع تکمیلی نیز در اختیار دانشجویان قرار می گیرد. منابعی که توصیه شده اند فقط برای آشنایی دانشجویان می‌باشند.

معرفی مدرس

دکتر محمود مسائلی بنیانگذار و دبیرکل اندیشکده بین المللی نظریه های بدیل و معضلات جهانی، بنیانگذار و مدیر مرکز مطالعات عالی حقوق بشر و توسعه دموکراتیک، و استاد مطالعات حقوق بشر در ایران آکادمی (در هلند) می باشد.

زمینه های تحقیق و تدریس وی شامل اصول اخلاق جهانی، موضوعات عدالت جهانی؛ توسعه بین الملل؛ حقوق بشر؛ فلسفه سیاسی مدرن؛ و هرمنوتیک خویشتن شناسی است. وی همچنین علاقه خاصی به معنویت و اخلاق جهانی دارد. آخرین کتاب او کانادا و چالش های توسعه بین المللی و جهانی شدن نامزد دریافت جایزه بهترین کتاب درسی در موضوع علوم اجتماعی و مطالعات انسانی در سال ۲۰۱۹ شد. وی پانزده کتاب از جمله توسعه نابرابر و اخلاق وظیفه؛ اندیشه و تعالی انسانی؛ نظریه هایی برای معنویت گرایی و اصول اخلاق جهانی؛ بازگشت اخلاق و معنویت به موضوعات توسعه جهانی؛ ایمان به دموکراسی ؛ پاسخ عرفان به تروریسم مذهبی: تصوف و فراتر از آن؛ هند به عنوان مدلی برای کشورهای در حال توسعه؛ چشم اندازهای آمریکای لاتین در مورد توسعه جهانی؛ چشم اندازهای آفریقایی در باره توسعه جهانی؛ دلایل اصلی تروریسم از منظر مطالعات مذهبی؛ و چند کتاب دیگر منتشر کرده است.

از جمله آخرین کتابهای وی به زبان فارسی شامل درآمدی بر آزادی و حقوق بشر در نظریه سیاسی بین المللی، حقوق بشر و مفهوم خیر عمومی در اندیشه های سیاسی مدرن ؛ رویکردهای بنیادشکن به حقوق بشر ؛ و اصل انسانیت: آرزویی بی انتها برای رهایی می باشد. کتابهای در دست اقدام وی به زبان فارسی شامل حقوق بشر و نظریه عدالت جهانی؛ چشم اندازهای معنویت گرایانه در گفتمان حقوق بشر؛ و حقوق بشر و نظریه های حمایت اجتماعی می باشد .

وی تعداد هفده کنفرانس بین المللی را در کانادا، امریکا، برزیل، کلمبیا، هلند، یونان، هند، و نیجریه را طراحی و مدیریت کرده است. علاوه براین، وی طراح و برگزار کننده بیش از شصت سمینار بین المللی، کارگاه های آموزشی، و سخنرانی هایی در حوزه های مختلف بوده است .
علاوه بر همه اینها، در روزهای سه شنبه سخنانی یک ساعته در تلویزیون میهن (در کالیفرنیا) و نیز روزهای دو شنبه پرسش‌های حقوق بشری را در رادیو فارسی زبان آتاوا پاسخ داده و تحلیل می‌کند. مجموعه مقالات علمی با عنوان "اندیشه‌های حقوق بشری، بطور هفتگی به زبان فارسی از سوی او در سایت آگورا ایران آکادمیا و رسانه میهن برای علاقه مندان انتشار می‌یابد .
دکتر مسائلی همه تجربه علمی خود را در قالب یک سلسله درسهایی شامل "آموزش ، توانمند سازی و توسعه درون زا"، "تئوری‌های منازعات مسلحانه" و نیز "فلسفه اخلاقی کانت" برای همه علاقه‌مندان فارسی زبان در افغانستان ، ایران، و تاجیکستان تهیه کرده است.

معرفی دستیار

حسین بینش مدیر اجرایی مرکز مطالعات عالی حقوق بشر و توسعه دموکراتیک است. ایشان از سال ۱۳۸۸ تا کنون(۱۴۰۰) آمر مرکز تحقیقات دانشگاه رابعه بلخی و مدیر اجرایی فصلنامه علمی – پژوهشی آن است. برعلاوه، از سال ۱۳۸۶ در دانشگاه رابعه بلخی، ابوریحان و جهان تدریس می‌کند. بینش در مرکز مطالعات عالی حقوق بشر و توسعه دموکراتیک به عنوان دستیار پروفیسور مسائلی هست. روش تحقیق، مبانی جامعه‌شناسی، جامعه‌شناسی سازمانها از مضامین اند که تدریس کرده است. بینش، کارشناسی و کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دارد. در تدویر سمینارها و کارگاه‌ها و مدیریت آن تجربه لازم دارد که تا اکنون بیش ۳۰ ورکشاپ و سمینار برای استادان دانشگاه رابعه از طریق مرکز تحقیقات آن برگزار کرده است. در سال ۲۰۲۱ «وبینارهای تخصصی روش تحقیق و تفکرنقادانه» با دعوت از استادان ایرانی، افغانستانی و سلواکیایی که در دانشگاه‌های مختلف چون امریکا، کانادا، اروپا، سلواکیا، استرالیا و ایران مشغول تدریس و تحقیق اند، با همکاری چهار دانشگاه افغانستان(دانشگاه رابعه بلخی، غرجستان، خانه نور و جهان) برای استادان و دانشجویان افغانستانی و ایرانی برگزار کرد. روش تحقیق، تفکرنقادانه، کوچینگ و روان‌شناسی از حوزه‌های مورد علاقه‌اش اند.

برنامه و محتوی دوره درس

بخش اول: رویکردهای تئوریک برای مطالعه منازعات

هفته اول – ۱۷ ژانویه
جنبه های تعریفی خشونت و تجزیه و تحلیل درگیری

Required readings

- Demmers, J. (2012). *Theories of Violent Conflict,* pp. 1-19.
- Our World in Data. https://ourworldindata.org/war-and-peace
- Szayna, T.S. et al. (2017). *Conflict Trends and Conflict Drivers: An Empirical Analysis of Historical Conflict Patterns and Future Conflict Projections.* Rand Corporation, pp. 1-15. Open online access.
- von Einsiedel, S. (2014). *Major Recent Trends in Violent Conflict*. United Nations University Centre for Policy Research Occasional Paper 1. Open online access.

هفته دوم – ۲۴ ژانویه

هویت، مرزهای آن، و خشونت

Required Readings:

- Demmers, J. (2012). *Theories of Violent Conflict,* pp. 20-40.

Recommended Readings:

- Brewer, M. B. (2011). Identity and Conflict. In Bar-Tal, D. (Eds.). *Intergroup Conflicts and Their Resolution: Social Psychological Perspective*. New York: Psychology Press, pp. 125-134.
- Jabri, V. (1996). The construction of Identity and the Discourse of Violence. In Jabri, V. (1996). *Discourses on Violence: Conflict Analysis Reconsidered*. Manchester, UK: Manchester University Press, PP. 119-146.
- Northrup, T. (1989). The Dynamic of Identity in Personal and Social Conflict. In L. Northrup, K. T. & Thorson, S. (Eds.). *Intractable Conflicts and Their Transformation*. Syracuse, NY: Syracuse University Press, pp. 55-82.

هفته سوم – ۳۱ ژانویه
رهیافت های هویت اجتماعی و خشونت های بین گروهی

Required Readings:

- Demmers, J. (2012). *Theories of Violent Conflict,* pp. 41-56.

Recommended Readings:

- Spears, R. (2011). Group Identities: The Social Identity Perspective. In Set, S. (Eds.). *Handbook of Identity Theory and Research.* Springer Science and Media Business, pp. 201-224.
- Northrup, T. (1989). The Dynamic of Identity in Personal and Social Conflict. In L. Kriesberg, T. Northrup, & S. Thorson, (Eds.), *Intractable conflicts and their transformation*. Syracuse, NY: Syracuse University Press, pp. 55-82.

هفته چهارم – ۷ فوریه
علل ساختاری منازعات و درگیری های مسلحانه

Required Readings:

- Demmers, J. (2012). *Theories of Violent Conflict,* pp. 57-83.

Recommended Readings: Brightspace.

- Staleoni, I. (June 2014). The People's War and John Galtung's Conflict Models. *The Public Administration and Social Policies Review* VI, 1(12).

هفته پنجم – ۱۴ فوریه
بسیج گروهی برای اقدامات مسلحانه

Required Reading:

- Demmers, J. (2012). *Theories of Violent Conflict,* pp. 84-105.

Recommended Readings:

- Ramsbotham, O. (2005). The Analysis of Protracted Social Conflict A Tribute to Edward Azar. *Review of International Studies*, vol. 31 (1), pp. 109-126.

هفته ششم – ۲۱ فوریه
تئوری انتخاب عقلایی

Required Readings:

- Demmers, J. (2012). *Theories of Violent Conflict,* pp. 107-123.

Recommended Readings:

- Bornstein, G. (2003). Intergroup conflict: Individual, Group, and Collective Interests. *Personality and Social Psychology Review* 7 (2), PP. 129-145. On Brightspace.
- Dougherty, J. E. & Pfaltzgraff, R. L. Jr. (1990). Game theory, Gaming, Simulation and Bargaining*. in Contending Theories of International Relations: A Comprehensive Survey.* New York; Longman.
- Fearon, J. (1995), Rationalist Explanations for War. *International Organization* 49(3), pp. 379-414.
- de Mesquita, B. (1985). The War Trap Revisited: A Revised Expected Utility Model. *American Political Science Review* 79, PP. 156-177.

هفته هفتم – ۲۸ فوریه

تئوری گفتمانی منازعات

Required Readings:

- Demmers, J. (2012). *Theories of Violent Conflict,* pp. 124-145.

Recommended Readings:

- Binding, M. (2017). The Social Construction of War, *Canadian Military Journal*, Vol. 18(1).
- Lieberman, E.S. and Singh, P. (2012). The Institutional Origins of Ethnic Violence, *Comparative Politics* Vol. 45(1), pp. 1-24.

بخش دوم: مطالعات موردی و موضوعات اخلاقی

هفته هشتم – 7 ماه مارچ
نسل کشی و خشونت در روآندا

Required Reading:

- Jacquemin, C. A. (2015). Hegemony and Counterhegemony: The Roots of Rwandan Genocide. In Nasong, S.W. (2015). The Roots of Ethnic Conflicts in Rwanda. New York: Palgtave MacMillan, pp. 93-123.
- Nikuze, P. (2014). The Genocide against the Tutsi in Rwanda: Origins, Causes, Implementation, Consequences, and the Post-Genocide Era. *International Journal of Development and Sustainability*, Vol. 3(5), pp. 1086-1098.
- The Rwandan Genocide: How It Was Prepared (2006). *A Human Rights Watch Briefing Paper*.

Recommended Readings:

- Fein, H. (2002). Genocide: A sociological perspective. In Laban, H.A. (Eds.), Genocide: An anthropological reader. Malden, MA: Blackwell, pp. 74-90.
- Staub, E. (1999). The roots of evil: personality, social conditions, culture and basic human needs. Personality and Social Psychology Review, 3, 179-192.

هفته نهم – ۱۴ مارچ
قومیت و منازعات نژادی در افریقای جنوبی

Required Readings:

- Naidu, V. (2019). Race and Racism: Some Salient Issue. In Ratuva, S. (Eds.). *Palgrave Handbook of Ethnicity,* pp. 383-395.
- Chetty, S. (2019). Racialized Identity Under Apartheid in South Africa. In *Palgrave handbook of Ethnicity*. pp. 463-481.

Recommended Readings:

- Tang, S. (2015). The Onset of Ethnic War: A General Theory. *Sociological Theory* Vol. 33(3), pp. 256–279.
- Horowitz, D. L. (2001). The Seadly Ethnic Riot (Chapter 2). Berkeley, CA: University of California Press.
- Sambanis, N. (2001). Do ethnic and nonethnic civil wars have the same causes? *Journal of Conflict Resolution* 45, PP. 259-282.
- Belanger, S. & Pinard, M. (1991). Ethnic movements and the competition model: Some missing links. *American Sociological Review*, 56, PP. 446-457.

هفته دهم - ۲۱ مارچ
خشونت و تجاوزات جنسی در منازعات: مثال هایی از آلمان نازی و جمهوری کنگو

Required Readings:

- Karpinski, F. and Fuvinsky, E. (2016). Sexual Violence in the Nazo Genocide Gender. In Gure Umit Ungor et al. pp. 149-174.

- Brown, C. *(2012). Rape as a Weapon of War in the Democratic Republic of the Congo.* https://irct.org/assets/uploads/Rape-as-weapon-war-1-2012.pdf

Recommended Readings:

- Skjelsbaek, I. (2001). Sexual Violence and War: Mapping Out a Complex Relationship. *European Journal of International Relations* Copyright © 2001 SAGE Publications and ECPR, Vol. 7(2): 211–237.
- Bigio, J. and Vogelstei, R. (2017). Countering Sexual Violence in Conflict. Council on Foreign Relations, Center for Preventive Action Women and Foreign Policy.

هفته یازدهم – ۲۸ مارچ
منازعات و خشونت های مسلحانه در افغانستان

این عنوان با همکاری یکی از همکاران محترم افغان ارایه می شود.

هفته دوازدهم – ۴ آوریل
نتیجه گیری و جمع بندی